

ilkler ve enteresan hikâyeleri

ÇİĞDEM CAN

SEÇİM
TARİHİ

ilkler ve enteresan hikâyeleri

çiğdem can

Yayın Yönetmeni: Savaş Özdemir
İllüstrasyonlar: Ayşe Zinnur Çetin
Kapak Tasarımı: Erdi Demir

1-6. baskılar Carpe Diem Yayınları
tarafından yapılmıştır.

7. Baskı Haziran 2017

Uluslararası Seri No: (ISBN) 978-605-08-2316-5

9 786050 823165

TİMAŞ YAYINLARI

Adres Cağaloğlu, Alemdar Mah. Alay Köşkü Cd.

No:5 Fatih/İstanbul

Telefon (0212) 511 24 24

Posta P.K. 50 Sirkeci/İstanbul

E-posta bilgi@gentimas.com

Baskı ve Cilt: Çınar Matbaacılık

Sertifika No: 12683

Adres: Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. No:34 Bağcılar-İstanbul

Tel: (0212) 628 96 00

TİMAŞ YAYINLARI / 4069

GÜL KEYFİM GÜL / 10

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINCILIK SERTİFİKA NO: 12364

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Timaş Basım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi'ne aittir. İzinsiz yayımlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

içimdekiler

- şimdi, yazar bu kitapta ne anlatmak istiyor... / 9
- savaş esirleri için ilk kamp / 12
- ilk eş bulma ilanı / 14
- ilk polis köpekleri / 16
- ilk kadın otobüs biletçisi / 18
- ilk pop müzik grubu / 20
- ilk robot resim / 22
- ilk permalı saçlar / 24
- ilk zekâ testi / 27
- ilk yaya geçidi / 29
- ilk ansiklopedi / 31
- paraşütle ilk atlayış / 33
- ilk “eşittir” işareti / 35
- ilk emekli maaşı / 36
- trafik kazasında ölen ilk sürücü / 38
- ilk köşe yazarı / 40
- ilk iş bulma servisi / 42
- ilk gazlı içecek / 43
- televizyonda gösterilen ilk film / 45
- görev başında öldürülen ilk polis / 46
- ilk buruşmaz kumaş / 48
- ilk çapraz bulmaca / 49
- müzik notalarının ilk çıkışı / 50
- ilk halk konseri / 52
- ilk büfe / 54
- ilk kuru temizleme / 56
- ilk senaryo yazarı / 58
- ilk kalp nakli / 59
- ilk kadın otomobil yarışçısı / 60
- ilk dudaktan okuma / 62
- ilk plaka / 63
- ilk buldozer / 65
- ilk otomobil hırsızı / 66

ilk havalandırma / 68
ilk uçurtma / 69
ilk toto oyunu / 72
ilk deniz feneri / 74
sigara içen ilk kadın / 75
ilk can yeleşği / 77
ilk ceset yakma makineleri / 79
ilk aslan terbiyecisi / 81
ilk zayıflama diyeti / 84
ilk çamaşır yıkama dükkânı / 86
ilk güzellik yarışması / 88
ilk dondurma külahları / 90
ilk cam silecekleri / 91
fotoğrafi çekilen ilk insan / 93
ilk tuğla / 95
ilk çekiç / 97
ilk protez / 99
ilk şofben / 100
ilk taksi / 101
ilk el bombası / 103
ilk kadın büyükelçi / 105
ilk açlık grevi / 107
ilk kopya kâğıdı / 109
ilk otel / 110
çömelerek yarışa başlayan ilk atlet / 112
ilk balık ağı / 113
ilk hediye kuponu / 114
ilk kız izci / 116
ilk baca / 118
ilk kale ağı / 119
ilk itfaiye aracı / 121
ilk kabin memuru / 122
ilk hardal / 123
ilk parmak izleri / 124
ilk diş hekimi / 127
elektrikli sandalyede ölen ilk adam / 129

ilk gübreleme / 131
ilk ehliyet / 133
ilk süt ŐŐeleri / 135
ilk diskjokey / 136
ilk boyama iŐlemi / 139
ilk ingilizce sözlük / 141
ilk gaz odası / 142
ilk takma diŐler / 143
ilk dğme / 146
ilk bale elbisesi / 147
ilk mizah kitabı / 148
ilk sezaryen ameliyatı / 149
ilk sirk / 151
ilk asfalt / 154
ilk zel Őoför / 155
ilk televizyon sunucusu / 157
ilk bebek güzellik yarışması / 159
ilk toka / 161
ilk hostes / 162
ilk sıkmalı tp / 165
ilk metal dedektörü / 166
ilk oyuncak ayı / 167
ilk kan nakli / 169
ilk telefon kulübesi / 171
ilk nescafe / 173
ilk korku filmi / 174
ilk kahvehane / 176
ilk uçak kazası / 178
ilk aktör / 179
ilk resm boşanma / 181
ilk sokak lambaları / 183
krler için ilk rehber köpekler / 184
ilk hayvan film yıldızı / 186
ateŐ çemberini geçen ilk akrobat / 188

şimdi, yazar bu kitapta ne anlatmak istiyor...

Uzaya ilk çıkanı hatırlıyor musunuz? Tabi ki hatırlıyorsunuz. Peki ya ikinci çıkanı? “Yooo.” Peki, ampulü ilk bulanı hatırlıyor musunuz? “Eveet, Edison’du.” Peki, sonra bu ampulü geliştireni? “Hayır.”

Şimdi aynayı bir de kendimize çevirelim. Hayatımızda yaşadığımız ilkleri unutabiliyor muyuz? İlk bisikletimiz, ilk kitabımız, ilk elma şekerimiz, ilk okula başlayışımız, ilk aşk, ilk kavga, ilk sinemaya kaçış... Hepsi gün gibi aklımızdadır. Bunları, üzerinden yıllar da geçse unutulmayacak olaylar sınıfına sokan tek şey ilk olmalarıdır. Ya çocukluğumuz... Yüz yaşına da gelsek unutamayacağımız anılarla doludur. Bu anıların son hatırlanma tarihlerinin bu kadar uzun olmasının nedeni de yaşadığımız ilklerle örülü olmalarındandır.

Sonra mesela herkes birbirinin ilki olmak ister. “Ben şimdi kaçınıcıyım? Dördüncü mü? Ay harika!” diyen yoktur. Çünkü ilkler diğerlerinden daima daha özel ve unutulmazdırlar. Akılda kalırlar. Üçüncü ya da beşinci olup

ortalarda dolaşmak istemeyiz. Zaman sonrakileri bir sisin ardında bırakabilir ama ilklere el sürmez.

Yeni bir gelişme haberi işittiğimizde, “Duydunuz mu dişini fırçalayan robot çıkmış.” denildiğinde mesela, hemen “Neler çıktı ya. Peki, ilk robotu kim yapmıştı acaba?” diye merak ederiz. Mevzu ne olursa olsun, işin dönüp dolaşıp geleceği yer, ilkinin kim tarafından yapıldığı ya da ilk kez nasıl olduğudur.

İşte yazar bu kitapta, elini kalemine koyup, kahvesini yapıp, kara kara düşünüp, gece gündüz araştırıp, dünyadaki ilkleri tarihin siyah beyaz sayfalarından çıkartmış ve paramont pikçrs stüdyolarına muhtaç olmadan, bizzat kendi kendine renklendirerek anlatmıştır.

Korkmayın sakın, tutup da iki bilinmeyenli denklemi ilk çözenin nasıl çözdüğünü formüllerle falan anlatmadı. Ya da ilk çapraz bulmacayı çözen kişinin, işin içinden çıkamayınca, gece uykusu kaçıp, “Bir küçük koyun çitten atladı, iki küçük koyun çitten atladım, üç küçük koyunu Allah bildiği gibi yapsın.” diye kaç koyun saydığından falan da bahsetmedi. Kısacası bu kitapta size, “Öf bana daral geldi.” dedirtip sayfayı çevirtecek hiçbir yazıya geçit vermedi.

Peki, yazar bu kitapta neleri şettirdi? Mesela, ilk kez perma yaptıran kadın yüzünden, ilk perma yapan berberin başına neler geldiğini, ilk kadın otomobil yarışçısının kim olduğunu ve virajı dönerken manikürlerinin bozulup bozulmadığını, ilk otomobil hırsızının polise yakalanmadan tüyüp tüyemediğini... İlk eş bulma ilanını kimin verdiğini ve eş arama programına çıkmadan bunu nasıl

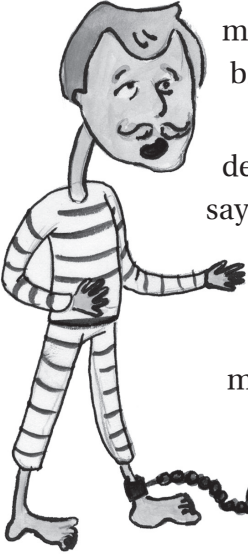
yaptığını; ilk aslan terbiyecisini, televizyonda gösterilen ilk filmi, ilk kadın büyükelçinin kim olduğunu, ilk takma dişleri kimin taktığını, ilk parmak izinin nasıl alındığını, ilk DJ’liği kimin yaptığını, ilk boşanma işlemini, fotoğrafı çekilen ilk insanın nasıl bir poz verdiğini ve daha neleri neleri...

“Her şeyin ilki, yapanı kim ki?” diye merak edenleriniz varsa, buyursun...

savaş esirleri için ilk kamp

Tarih 7 Nisan 1797. Bu gün savaşta esir düşenlerin o anki konumlarıyla anılan bir yere ilk kez toplandıkları gündür. Evet, tarihin ilk esir kampından söz ediyoruz. Norman Cross Despot adındaki bu kampa getirilen ilk esirler, savaşta ölmediklerine pişman olan Fransız askerleridir.

Bu tarihten önce tutsak edilen askerler, sivil hapishanelerde, kalelerde ya da su üzerine kurulmuş yüzer zindanlarda tutuluyor, durum bir şekilde idare ediliyordu.

Fakat takvimler 1796 yılını gösterdiğinde İngiltere'ye getirilen savaş tutsaklarının sayısında öyle bir patlama oldu ki, o kadar insanı yerleştirecek bir mekân bulunamadı. Daha önce konuldukları yerler dolup taşınca, bir esir kampı kurulması mecburi hâle geldi.

160 dönümlük bir araziye, 500 işçinin 24 saat çalışarak inşa ettikleri bu kampa tam 8 bin

esir konuldu. İkişer katlı 16 ahşap barakaya yerleştirilen esirler, elbette ki “Oh be ne güzelmiş. Hepimiz bir araya topluştık.” demediler. Geri kalan çilelerini çekmeleri için buraya getirildiklerinin farkındaydılar.

Barakaların çevresine gerilmiş tahta perdeler yüzünden, doğru düzgün güneş ışığını bile göremediler. Ortalarına dikilen sekizgen biçimli bir gözetleme kulesinden sürekli gözetlendiler. Bu sekizgen kulelerin her bir köşesinde nöbet tutan silahlı muhafızların hedefinden hiç çıkmadılar.

Bu kampa getirilen ilk esirler “Reunion” ve “Revolutionnaire” isimli gemilerden alınan üç yüz kişiydi. Daha sonra onlara diğer Fransız gemilerinden getirilen tutsaklar eklendi. Ardından bunlara Camperdown savaşında ele geçirilen tutsaklar ilave edildi.

Hayatından bezip kaçmaya kalkışanlar için, eğer vurularak ölme şansına sahip olamadıysa, diğer tutsaklar tarafından “İşte şimdi yedi ayvayı...” deniliyordu. Çünkü ahirete ya da dünyaya kaçmayı başaramamış bu esirler, “Kara Delik” denilen hücrelere konularak, kaçmaya niyetlendiklerine niyetleneceklerine pişman ediliyorlardı.

Bu kampta uslu duran esirlere her gün, bira, et, ekme k, tuz ve gün aşırı sebze veriliyor, haftada bir kez de ekmeklerine yağ ve peynir sürülüyordu. Ayrıca esirler kafayı yemesin ya da isyan çıkarmasınlar diye de sportif faaliyetler ve amatör tiyatro gibi etkinlikler düzenleniyordu.

ilk eř bulma ilanı

Günümüzde evlenmek isteyenleri evermek için televizyon kanallarında özel programların bile yapıldığı eř arama olayını, gazeteye ilan vererek ilk başlatan kişi, adı sanı bilinmeyen, kim ve nasıl biri olduğu sadece ilgilenenlerine malum olan bir erkektir.

19 Temmuz 1695 tarihinde “Collection fort he Improvement of Husbandry and Trade” adlı gazetesine ilan veren bu kişi, ilana şunların yazılmasını istemiştir: “Mali durumu çok iyi olan, otuz yaşlarında bir beyefendi, üç bin sterlin ya da daha fazla parası olan genç bir hanımefendiyle hayatını birleştirdikten sonra Avrupa’ya yerleşmek istiyor.”

Bu mali durumunun çok iyi olduğunu söyleyen para babası zengin beyefendi, evlenmek için üç bin sterline sahip olmasını şart koştuğu enayi hanımefendiyi bulmuş mudur bilmiyoruz ama onca parası varken illa da paralı birini arayıp, evlenip, ondan sonra da kapağı Avrupa’ya atmak istemesi, ortada bir üçkâğıtçılığın döndüğüne dair akıllarda sorular uyandırmıştır.

Kendisinden sonra bu tür ilanları diğer bekâr erkekler de vermeye başladılar. Fakat o zamanlarda bu şekilde

ilanla eş arama imkânı sadece erkeklerin tekelinde kaldı. Kadınlar, “Vay koca aramaya gasteye ilan vermiş. Ne günlere kaldık anaciiim...” denilir diye bu işe o zamanlar hiçbir şekilde cesaret edemeyip, evde oturarak kısmetlerini beklediler.

Fakat 1727 yılının günlerinden bir gün, bayağı gözü pek bir kadın, böyle kınamacı, yapmayı aklından bile geçireni yerden yere çakıcı bir ortamda “Manchester Weekly Journal” adlı bir dergide açık açık koca aradığını duyuran bir ilan yayınlattı.

Kendisinin adı Helen Morison’dı. Eh, şehir halkı bu ilanı görünce keçileri kaçırdı. “Vay anam başımıza taş yağacak.” diyerek bütün tepkilerini kadına doğru püskürttüler. Yuhalamakla da kalmadılar, kendisine sıkı bir ceza verilmesini, bu cezanın bundan sonra böyle bir ahlaksızlığa yeltenecek olan genç kızlara da ibret olmasını ve genç kızların ne kadar ayakları varsa denk almalarını istediler.

Bu çıldırmış şehir halkının çıldırık belediye başkanı, belediyenin kendisine verdiği yetkiye dayanarak, sadece “Uygun bir eş arıyorum.” diye dergiye ilan veren bu talihsiz kadıncağızı kaçık ilan edip, tam dört hafta tımarhaneye tıktırarak, kafayı yemesini sağlayıp, civardaki evlenme çağına gelmiş bütün genç kızların ödlerini patır patır patlattı.

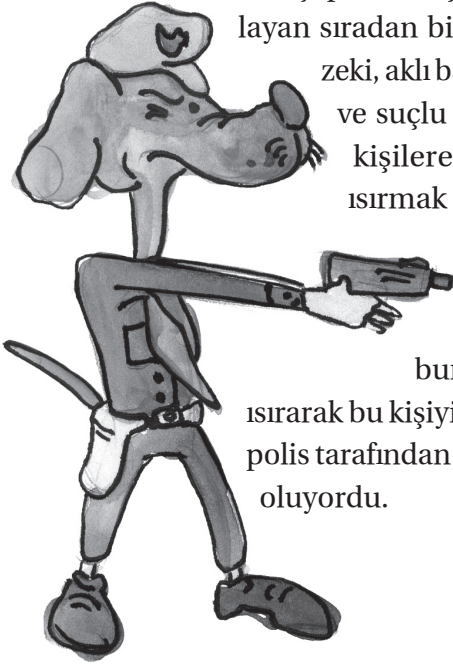
ilk polis köpekleri

Memur statüsüne girmiş ilk polis köpekleri, 8 Şubat 1816 tarihinde İngiltere’de göreve başladılar.

Polis memuru Malcolm Gillispe, bull-terrier cinsi köpeğini kapıp, kaçak viski imalatçıların peşine düşünce, polisten çok köpeği ünlendi ve meşhur olup tarihe geçti. Adı neydi bilemiyoruz ama bu köpek, elbette ki öyle so-

kakta çöpleri karıştıran, aklına esince havlayan sıradan bir köpek değildi. Kendisi zeki, akli başında, efendi bir köpekti ve suçlu olduğundan işkillendiği kişilere ait atların burunlarını ısırarak konusunda eğitilmişti.

Baktı at üzerindeki kişi etrafa şüpheli şüpheli bakıyor, derhal atının burnuna dalıp harttadanak ısırmakla bu kişiyi attan yere düşürüyor ve polis tarafından enselenmesine yardımcı oluyordu.

“Atın ne kabahati var, neden suçlunun bacağını ısırıyor?” diye düşünenlere, bunu köpeği eğiten kişiye sorun diyoruz.

Ama bu eğitim hiç de yabana atılır bir eğitim değildi ve bu ilk polis köpeği sayesinde o vakitler bu şekilde tam sekiz suçlu yakalanmıştı. Fakat bu köpek, sıradan olmasa da nihayetinde bir köpekti işte. Silah kullanamıyordu elbette. 30 Temmuz 1816 günü tam dokuzuncu suçluyu yakalayacağı esnada, suçlunun polisten ziyade köpeğinden korkup, kendisine hoş diyerek kurşunu sıkması üzerine vurularak yere düştü ve son bir kez hav diyerek ruhunu teslim etti.

Köpeklerin düzenli olarak polisin hizmetinde çalışmaları ise, 1899 yılında gece devriyelerine çıkarılmaya başlandıkları Belçika'nın Ghent şehrinde gerçekleşti.

Daha sonra 1876 yılında Blackburn polisinin iz sürme konusunda yardımcılığını yapan bir köpek, öldürülen yedi yaşında bir çocuğun katilini bulunca, kendisi en kocamanından bir kemikle ödüllendirildi.

ilk kadın otobüs biletçisi

Bayan Kate Barton çocukken “Ben büyüyünce otobüs biletçisi olacağım.” demiş miydi bilemiyoruz. Fakat kendisi otobüslerde bilet kesen ilk bayan görevlidir.

1909 yılında babasının Barton Transport adlı şirketinde Long Eaton-Nottingham seferlerinde görev alan Bayan Kate’e, 1911 yılında kız kardeşleri Ruth ve Radith de katıldılar.

Görevleri esnasında uzun yeşil önlükler giyen bu biletçi kardeşlerden Kate, aynı erkek biletçilerin yaptığı gibi başına bir de şapka takıyordu. Fakat diğer kardeşleri uzun saçlarına kıyamayıp şapka işine pek bulaşmıyorlardı.

Kızlarının üzerine titreyen babaları, onların soğuk havalarda otobüsün içinde titremelerini önlemek için, egzoz borusunu aracın içinden geçirip otobüsü ısıtmayı başardı.

Evlat sevgisinden bir de mucit olan baba, kızlarıyla iftihar ediyordu. Fakat “Ücretini veremeyen varsa versin. Haydi, binenler arkaya doğru ilerlesin. Durağa gelmeden düğmeye basalım. Durak geçtikten sonra bağrışıp adamı

hasta etmeyelim.” demekten çok yorulan ve bıkan kızlar, özellikle gece seferlerini hiç sevmiyorlardı. Çünkü o saatlerde sağı solu hiç belli olmayan sarhoşların sataşmaları, artık kızcağızları canlarından bezdirmişti.

Ve sonunda “Artık sadece eşime bilet keseceğim.” diyerek 1918 yılında evlenen Kate Barton mesleğini bıraktı. Ardından kendisini “Evet, biz de.” diyerek diğer kız kardeşleri de izledi.

ilk pop müzik grubu

The Bluecaps. Evet, dünyanın ilk pop grubunun adıdır bu. Amerika'nın Nashville kentinde beş genç tarafından kurulan bu grup tabii ki o zamanlar tarihe geçeceklerini bilmiyorlardı. Öyle bir araya toplaşıp toplaşıp çalışıyorlardı.

Daha sonra "Kendin çal kendin oyna olmasın, bir grup kuralım da herkes bizi dinlesin." olayına girdiler ve 1956 yılının haziran ayında ilk plaklarını Capitol Plakçılık'tan çıkardılar.

Plaklarının bir yüzünde "Be-Bop-a-Lula" ve diğer yüzünde de "Woman Love" isimli şarkıları bulunuyordu. Topu topu iki şarkılık bu plak hiç de küçümsemeyecek bir başarıya imza attı. Plagın ilk parçası Amerikan müzik listelerini altüst etti. Fakat Woman Love isimli şarkı BBC tarafından yasaklandı.